

EUropa

Redactioneel Boekman 70

Anita Twaalfhoven

In de Griekse mythologie draagt Zeus prinses Europa op zijn schouders. Hij nam de gedaante aan van een stier, schaakte de koningsdochter en bracht haar naar het eiland Kreta. Als huwelijksgeschenk gaf hij haar een grondgebied dat sindsdien de naam Europa draagt.

Maar Europa kreeg steeds meer. In 2004 mocht zij zich verheugen in de komst van tien nieuwe lidstaten en met ingang van het jaar 2007 zijn Bulgarije en Roemenië aangesloten bij de Europese Unie. Ook prins Turkije staat met kunstschaten voor de poort.

Het beeld van Europa als werelddeel waar een door de goden gezonden prinses aan het roer staat, is een mythe. De werkelijkheid is anders, vooral als het om cultuurbeleid gaat. Cultuur is een van de weinige gebieden waar de Europese Commissie niet volledig bevoegd is. Het overkoepelende cultuurbeleid mag alleen een aanvulling zijn op het beleid van de afzonderlijke lidstaten. Het is dan ook een optelsom van het beleid in die 27 lidstaten. Zoals een puzzel waarvan de stukjes weliswaar in elkaar passen, maar die niet gezamenlijk één afbeelding weergeven.

Het beschikbare budget voor cultuur is met slechts 50 tot 60 miljoen euro per jaar vergelijkbaar met de kosten van het Actieplan Cultuurbereik in Nederland. Hiermee bekostigt het directoraat-generaal Onderwijs en Cultuur in Brussel vooral samenwerkingsprojecten en culturele netwerken van Europeanen. Het zijn meestal dezelfde mensen die elkaar nu eens in Berlijn, dan weer in Boedapest of Rome ontmoeten. Steeds vaker is dan ook te horen dat het Europese cultuurbeleid de blik meer naar buiten zou moeten richten om ook een culturele dialoog aan te gaan met de rest van de wereld.

Maar een grotere overkoepelende rol voor de EU is een hachelijke zaak en botst al snel met de culturele autonomie op nationaal niveau. Het idee dat de Europese Commissie zich bijvoorbeeld expliciet zou uitspreken over 'De Europese Culturele Identiteit' of 'Een Europese Canon' doet in de lidstaten de haren te berge rijzen. Met als gevolg dat het gemakkelijker lijkt een gezamenlijke troepenmacht op de been te krijgen dan de handen ineen te slaan voor culturele samenwerking. Ronkende retoriek en statige symboliek moeten de bescheiden rol voor cultuur in Brussel een beetje compenseren.

Hedy d'Ancona, die indertijd als minister van WVC betrokken was bij de totstandkoming van het Verdrag van Maastricht, schetst in deze *Boekman* over EUropa de grenzen tussen droom en daad. Zij ziet 'een steeds langer wordende rij van spijtoptanten

onder fameuze Europeanen, die achteraf menen dat de Europese samenwerking niet had moeten beginnen met kolen en staal, niet met het vrije verkeer van goederen en diensten, maar met onderwijs en cultuur’.

George Lawson noemt het cultuurbeleid ‘een uiterst smalle richel’, maar hij ziet perspectief om de Europese regelgeving ruimer te interpreteren. Hij pleit voor een culturele brug naar de landen buiten Europa. ‘In Afghanistan bijvoorbeeld, waar de Unesco bij de culturele wederopbouw actief is. Daar zou een toegestoken hand van krachtig samenwerkende Europese lidstaten meer dan welkom zijn, of straks in (delen van) Irak.’

Deze *Boekman* opent met een onderzoek van Ton Bevers naar de inhoud van de kunstvakken in het middelbaar onderwijs van diverse lidstaten. Na enig rekenwerk stelde hij zo een Europese canon samen van componisten en beeldend kunstenaars, met Mozart en Picasso op nummer 1 van de top tien. Hierdoor geïnspireerd vroeg de redactie van *Boekman* Pieter Steinz, Ivo van Hove, Jann Ruyters en Alex de Vries een canon samen te stellen voor respectievelijk literatuur, toneel, film en exposities. Al speelt de nationale cultuur een grote rol, van België tot Bulgarije staan dezelfde toneelteksten van Shakespeare, Ionesco of Ibsen op het toneel. De film *Scènes uit een huwelijk* is te zien als het Europese antwoord op de Amerikaanse klassieker *Who’s afraid of Virginia Woolf*. En de hele Europese literatuur is terug te voeren op de *Ilias* en de *Odysee*, omdat alle conflicten en emoties in de fictie volgens Pieter Steinz al bij Homerus te vinden zijn.

Eurocommissaris Ján Figel benadrukt in *Boekman* dat hij het niet als zijn taak ziet een ‘Europudding’ van gemeenschappelijke cultuur te creëren. Maar wel om te laten zien hoe onze gemeenschappelijke waarden een basis bieden voor gezamenlijke actie. ‘Het Europese Jaar

van de Interculturele Dialoog in 2008 is niet alleen een dialoog tussen lidstaten, maar tussen alle gemeenschappen die op dit gevarieerde continent leven alsook degenen die eromheen leven.’

Deze *Boekman* over EUropa verkent de grenzen van het cultuurbeleid van de Europese Unie en hoopt daarmee de horizon te verruimen voor de kunstwereld en perspectieven te bieden voor de toekomst.